Turku, Kairialankatu

Kohteen Tuomi, Lehtonen, Muonamiestalot / Kaerlan mylly

arkeologinen koekaivaus 15.-22.10. ja 12.11.2018

Muuritutkimus Oy

Kari Uotila, Tarja Knuutinen, Henna Hörkkö

Kohteen sijainti

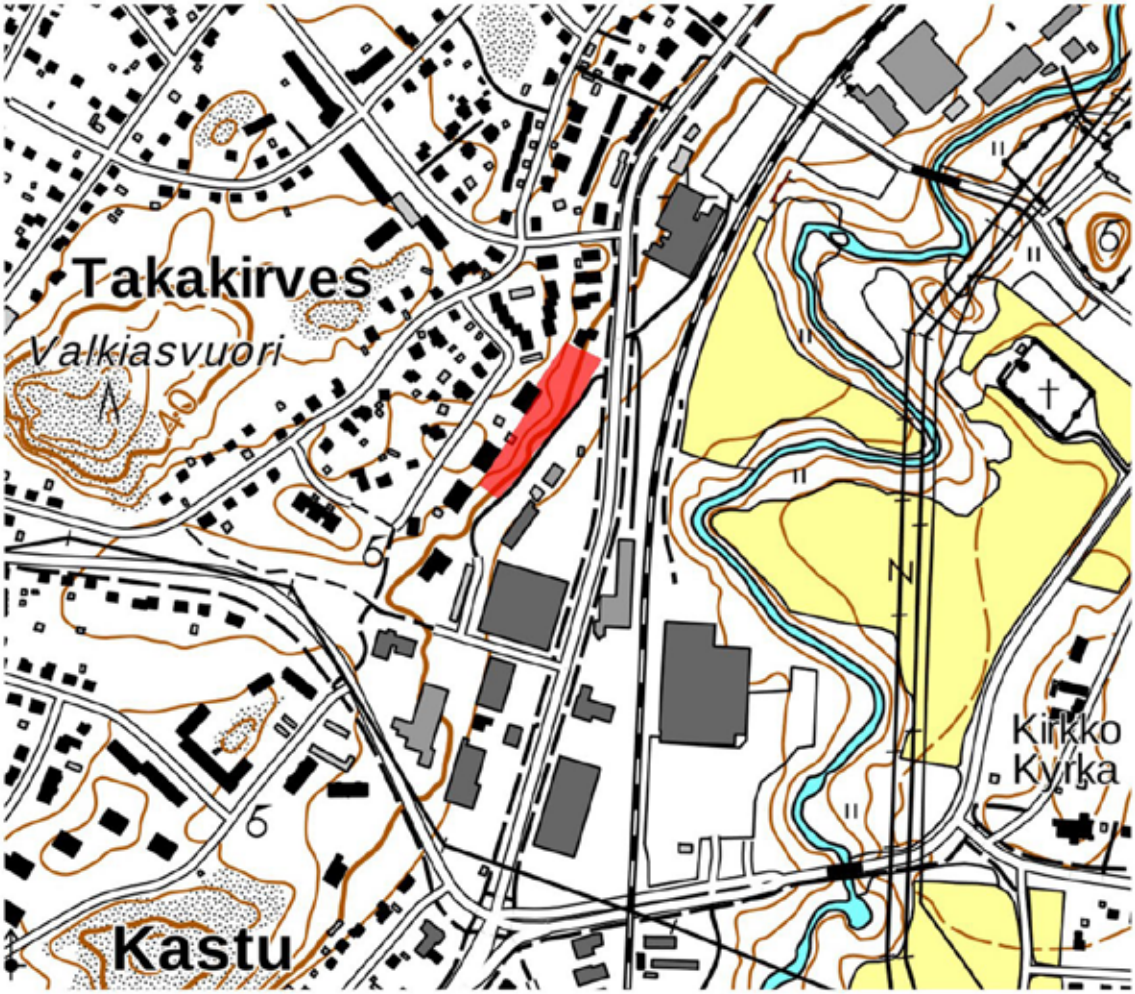

Tiivistelmä

Turun Kaerlan kaupunginosassa sijaitsevalta, Valkiaisvuoren itärinteessä olevalta Kairianlankadun ja Möörönkujan väliseltä alueelta tunnetaan useita rautakautisia muinaisjäännöskohteita, merkittävimpänä Kaerlan Mullin kalmisto ja sen välittömässä läheisyydessä sijaitseva Tuomen-Lehtosen-Muonamiestalojen kalmisto- ja/tai asuinpaikka alakohteineen.

Alueelle on suunnitteilla täydennysrakentamista. Paikalla suoritettiin Sato Oyj:n ja TVT Asunnot Oy:n tilauksesta arkeologisia koekaivauksia 16.-22.10. ja 12.11.2018. Koekaivausten tavoitteena oli selvittää, onko rakennussuunnitelma-alueella säilynyt aiemmin havaittuihin rautakautisiin kohteisiin liittyviä, vielä tutkimattomia jäännöksiä sekä rajata mahdollisten säilyneiden kohteiden laajuus.

Koekaivausten perusteella muinaisjäännöskohteella Kaerlan Mylly on vuoden 1982 kaivauksen ulkopuolelle jääneellä alueella edelleen jäljellä kalmistoon liittyviä kerroksia, jotka vaativat arkeologisen kaivaustutkimuksen, mikäli rakennussuunnitelmat toteutuvat. Sen sijaan osittain jo aiemmin raskaan rakentamisen alaisena olleesta rakennussuunnitelma-alueen pohjoisosasta ei tehty lainkaan havaintoja 1900-lukua vanhemmista kerrostumista.

Sisällys

Arkisto- ja rekisteritiedot ... 5
Johdanto ... 6
Kohteen kuvaus ... 6
Aiemmat tutkimukset ... 7
Tutkimuksen tavoitteet ja toteutus ... 8
Koekuopat ... 9
Koekuoppa A ... 9
Koekuoppa B ... 10
Koekuoppa C ... 10
Koekuoppa D ... 10
Koekuoppa E ... 10
Koekuoppa F ... 11
Koekuoppa G ... 11
Koekuoppa H ... 12
Koekuoppa I ... 13
Koekuoppa J ... 13
Koekuoppa K ... 14
Koekuoppa L ... 14
Koekuoppa M ... 14
Koekuoppa N ... 14
Koekuoppa O ... 15
Koeojat ... 15
Koeoja P ... 15
Koeoja Q ... 16
Koeoja R ... 17
Yhteenveto koetutkimuksen tuloksista ... 17
Lähteet ... 18
Liitteet
Kartat

Arkisto- ja rekisteritiedot

Kohteen nimi: Tuomi-Lehtonen-Muonamiestalot / Kaerlan mylly

Kunta: Turku

Koordinaatit: ETRS-TM35FIN P 6713770 I 240842 (tutkitun alueen keskikoordinaatti)

Kohteen laji: Kalmistoalue / asuinpaikka

Ajoitus: Rautakausi

Tutkimuksen laatu: Koekaivaus

Tutkimuslupa: MV/172/05.04.01.02/2018

Tutkimuslaitos: Muuritutkimus Oy

Vastuullinen johtaja: FT Kari Uotila

Kenttätyöt: FM Tarja Knuutinen, FM Henna Hörkkö, FM Henna Virtanen, FM Jani Vidgren, FM Aaja Peura, fil. yo Lauri Järvenpää

Kenttätyöaika: 16.-22.10. ja 12.11.2018

Tutkimusten laajuus: 70 m^2

Tutkimuksen tilaaja: Sato Oyj, TVT Asunnot Oy

Alkuperäinen raportti: Museovirasto, tilaaja, Turun Museokeskus

Raportin laajuus: 18 s.

Löydöt: KM 41780:1–2

Valokuvat: MuTuDg118029: 1–59

Kansikuva: Yleiskuva Turun Kaerlan Myllyn muinaisjäännösalueesta. Kuva: Muuritutkimus Oy / Tarja Knuutinen.

Johdanto

Turun Kaerlan kaupunginosassa sijaitsevalta, Valkiaisvuoren itärinteessä olevalta Kairianlankadun ja Möörönkujan väliseltä alueelta tunnetaan useita rautakautisia polttokenttäkalmistoja ja alueelta on rautakautisiin asunpaikkoihin viittaavia havaintoja. Paikalle on suunnitteilla täydennysrakentamista, joka ulottuu mm. muinaisjäännöskohteen Kaerlan Mylly alueelle. Alueella on suoritettu arkeologisia kaivauksia 1910- ja 1980-luvuilla, mutta niiden yhteydessä ei ole pystytty määrittelemään kalmistoalueen pohjoisrajaa.

Paikalla suoritettiin Sato Oyj:n ja TVT Asunnot Oy:n tilauksesta arkeologista koekuopitusta 16.-22.10.2018. Alueen pohjoisosan koekuopitusta täydennettiin kolmella koneellisesti kaivetulla koeojalla 12.11.2018. Koetutkimusten tavoitteena oli selvittää, onko rakennussuunnitelma-alueella säilynyt aiemmin havaittuihin rautakautisiin kohteisiin liittyviä, vielä tutkimattomia jäännöksiä sekä rajata mahdollisten säilyneiden kohteiden laajuus.

Tutkimuksen toteuttaja oli Muuritutkimus Oy, vastuullisena johtajan toimi FT Kari Uotila ja kenttätöiden toteutuksesta vastasivat FM Tarja Knuutinen, FM Hennä Hörkkö, FM Henna Virtanen, FM Jani Vidgren, FM Aaja Peura ja fil. yo Lauri Järvenpää.

Kohteen kuvaus

Tutkimuskohde sijaitsee Turun Kaerlan kaupunginosassa (ent. Maaria Kaerla), Valkiaisvuoren itään, kohti Vähäjokea laskevassa rinteessä. Tutkimusalueen länsiosassa sijaitsee Kairialankadun varteen 1990-luvun alkupuolella rakennettuja kerrostaloja pihapiireineen, lännessä tutkimusalue rajautuu Möörönkujaan ja sen varrella sijaitsevaan parkkipaikkaan, joiden itäpuolella on teollisuus- ja toimistorakennuksia. Pohjoisessa tutkimusaluetta rajaa omakotitaloalue.

Kohteen eteläosassa maasto on pääasiassa kallioista, paikoin melko jyrkästi itään laskevaa rinnettä, jossa siellä täällä on suuria siirtokivilohkareita ja avokalliota. Kallion itäreunaa on monin paikoin louhittu pystysuoriksi seinämiksi. Tutkimusalueen pohjoisosassa maasto on vähemmän jyrkkää. Möörönkujan pohjoispäässä on rinteen juurella pieni korkeaa ruohoa kasvava tasanne, jolla on sijainnut 1910-luvulta aina 1980-luvulle saakka Kaerlan Sähkömylly Oy:n teollisuusrakennuksia. Möörönkujan länsipuolella on 1980-luvulle saakka ollut myös muuta rakennuskantaa, jonka jäljiltä maastossa on edelleen paikoin runsaasti tiiltä, betonia ja muuta rakennusjätettä. (Ks.

kuva 1 ja kartta 1.) Kallioisilla alueilla kasvillisuus on pääosin heinikkoa ja matalaa pensaikkoa, alueen luoteisosassa on mänty- ja kuusimetsää.

Kuva 1. Möörönkujan pohjoispäästä purettujen rakennusten jäljiltä maastossa on runsaasti erilaista rakennusjätettä. Kuva: Muuritutkimus Oy / Tarja Knuutinen

Aiemmat tutkimukset

Valkiaisvuoren itärinteessä sijaitsee laaja Kaerlan Mullin moniperiodinen (kivikausi—rautakausi) kalmisto- ja asuinpaikka-alue (mj-rek. 853010016), ns. Tuomen-Lehtosen-Muonamiestalojen kalmistoalue (mj-rek. 853010018) sekä sen alakohteeksi merkityn Kaerlan myllyn kalmisto. Noin 300 metrin päässä etelämpänä sijaitsevat Taskulan, Hellberg-Tuomisen ja Kirveen rautakautiset kalmistot.

Ensimmäiset kaivaustutkimukset alueella tehtiin 1910, jolloin A.M. Tallgren kaivoi nykyisen Kairialankadun (aik. Mullintie) pohjoispuolella ns. Tuomen torpan tontilla mistä 1900-luvun alkupuolella oli perunamaata tehtäessä löydetty rautakautinen miekka. Tallgrenin kaivauksessa ei tullut esiin kalmistoon viittaavia jäännöksiä, ja kohde tulkittiin mahdolliseksi asuinpaikaksi. (Tallgren 1910.)

Vuonna 1913 Tallgren teki kaivauksia nykyisen Kairialankadun eteläpuolella ns. Muonamiesrivin ja Lehtosen torpan piha-alueilla, joilta torppien rakentamisen yhteydessä oli löytynyt kolme keihäänkärkeä. Lehtosen torpan pihan kaivausten perusteella Tallgren arveli paikalla olleen aiemmin Tuomen tontilta havaittuun rautakautiseen asuinpaikkaan liittyvä jätekuoppa tai tunkio. Muonamiesrivin itäpuoliseen rinteeseen avatulta kaivausalueelta taas paljastui polttokenttäkalmistoon viittaavia kerroksia. (Tallgren 1913.)

Vuonna 1961 tehdyssä inventoinnissa Muonamiestalon ja Lehtosen tonttimaiden koillispuolisesta rinteestä, Kaerlan myllylle kuuluneelta tontilta löytyi mm. saviastian ja savitiivisteen paloja. (Lehtosalo 1961, kohde 56.) Kaerlan myllyn alueelle suunniteltiin

1980-luvun alussa teollisuushallien rakentamista, ja siellä toteutettiin vuonna 1982 arkeologinen kaivaus, jossa kivikkoisesta rinteestä paljastui polttokenttäkalmisto (kaivausalueet a-b) sekä mahdolliseen asuinpaikkaan viittaavia löytöjä (kaivausalueet c-d). Kaivausalueiden ulkopuolelle tehtyjen koekuoppien perusteella kalmistoalueen tulkittiin jatkuvan tutkitun alueen koillispuolelle, joka kuitenkin jätettiin tuolloin kaivamatta. (Ahtela 1982.)

Välittömästi tutkimusalueeseen liittyvien muinaisjäännöskohteiden ja aiempien kaivausalueiden sijainti sekä miekan ja keihäänkärkien löytöpaikat on merkitty karttaan 1.

Tutkimuksen tavoitteet ja toteutus

Kairialankadun varrella olevien 1990-luvun alussa rakennettujen kerrostalojen ja Möörönkujan väliselle alueelle on suunnitteilla uusia kerrostaloja, joista eteläisimmät sijoittuisivat Mullin ja Kaerlan myllyn kalmistojen alueelle (suunniteltujen rakennusten sijainti, kts. kuva 2). Vaikka alueella on toteutettu useampia kaivaustutkimuksia, ei muinaisjäännösalueen laajuutta ole kokonaisuudessaan selvitetty etenkään Valkiaisvuoren itärinteen pohjoispään osalta.

Kuva 2. Alueelle suunnitellut uudistalot sinisellä. Kartalle merkittynä myös Kaerlan Mullin mj-alue ja Lehtosen sekä Tuomen torppien löytöpaikat ja Kaerlan Myllyn mj-kohde. Pohjakartta: Turun kaupunki.

Tutkimusalueella tehdyn koekuopituksen tavoitteena oli selvittää, onko Kairialankadun kerrostalojen ja osittain pois louhitun kalliorinteen välisellä alueella säästynyt arkeologisia kerroksia ja ulottuuko rautakautinen kalmisto- ja asuinpaikka-alue Kaerlan myllyn kohteelta pohjoisemmaksi.

Ennen koekuopitusta kohteelle tehtiin maastokäynti alueen nykytilan ja aiempien arkeologisten tutkimusten jälkeen tapahtuneiden muutosten selvittämiseksi. Maastokäynnin perusteella koekuopitus aloitettiin tutkimusalueen pohjoisosan kallioisilta rinteiltä mistä edettiin etelään kohti Kaerlan myllyn muinaisjäännöskohdetta. Möörönkujan varressa sijaitsevat alueet, joilla ilmakuvien ja vanhojen peruskarttojen perusteella on vielä 1980-luvulla ollut teollisuusrakennuksia, jätettiin koekuopituksen ulkopuolelle. Samoin koekaivausten ulkopuolelle jätettiin kallioalueet, joilla silmämääräisesti arvioiden oli vain hyvin vähän tai ei lainkaan maapeitettä.

Koekuopat mitattiin ETRS-GK23 -koordinaattistoon tarkkuus-GPS:lla ja dokumentoitiin valokuvaamalla.

Koekuopat

Koekuoppa A

Koekuoppa A kaivettiin tutkimusalueen pohjoisosaan, Möörönkujan päässä olevalta nurmialueelta kohti länttä kohoavan kallioisen rinteen alimmalle tasanteelle. Tasaisella nurmialueella on sijainnut vielä 1980-luvulla Kaerlan Sähkömylly Oy:n teollisuusrakennus.

Koekuopassa oli noin 10 cm paksuinen, erittäin runsaasti puun juuria sisältävä pintamultakerros, jonka alla oli hyvin sekoittunut, kaikkiaan noin 70 cm paksu, väriltään vaalean punertava hiekka. Hiekan seassa oli muutaman sentin paksuisina linsseinä vaaleaa tuhkaa ja nokimaata. Hiekkakerroksen alta paljastui vaaleanharmaa tuhkakerros, jonka paksuus kuopan eteläreunassa oli 20 cm ja kuopan pohjoisreunassa 5 cm. Tuhkakerroksen alla oli suuri maakivi, joka peitti lähes koko koekuopan pohjan.

Koekuopasta tuli suuri määrä modernia löytöaineistoa, mm. rautanauloja, säilyketölkin kappaleita, rautalankaa, suuriksi möykyiksi sulanutta muovia, pariston tai sulakkeen kappaleita ja paksua, valkoista posliinia (todennäköisesti sähkökaapista tms.). Eniten löytöaineistoa oli paksussa hiekkakerroksessa ja sen alla olevan tuhkakerroksen pinnassa. Löytöaineiston perusteella koekuopan kerrokset liittyvät lähistöllä sijainneessa Kaerlan sähkömylly Oy:n rakennuksessa olleeseen teolliseen toimintaan.

Koekuoppa B

Kuoppa B tehtiin kuopan A yläpuoliselle kallioterassille. Mitoiltaan kuoppa oli n. 1 x 1 m. Pinnassa oli tummaa metsähumusta 5-30 cm syvyydeltä, jonka jälkeen kallionpinta tuli vastaan koko kuopan alueella. Kyseessä oli maatasku kallion railossa. Pintamaannoksessa oli jonkin verran modernia roskaa, kuten lasia ja rakennusjätettä.

Koekuoppa C

Kuoppa C avattiin kuopan B yläpuoliselle terassille paikkaan, jossa kalliorinne laskee luiskamaisesti kohti etelää. Paikalla on mahdollisesti vanha kulkutie viereiselle tontille. Maastossa oli runsaasti jälkiä roskien tuomisesta, ympäristössä oli paljon erilaista jätettä käyttöesineistä muoviin. Kuopan pinnassa oli noin 20 cm paksuudelta tummaa metsähumusta. Pintamaannoksessa oli paljon moderneja rautanauloja, muovinpaloja ja lasia. Pintamaan alla oli kiviä, jotka alkujaan vaikuttivat kallionpinnalta. Maa kivien pohjoispuolella oli vaaleaa hiekkaa, eteläpuolella punertavaa, sekoittunutta hiekkaa.

Alemmas kaivettaessa tuli kuopan eteläpäädyssä esiin noin nyrkin kokoisten kivien täyttämä läikkä punertavaa, sekoittunutta maata, joka jatkui kuopan ulkopuolelle.

Koekuoppa D

Kuoppa D tehtiin tutkimusalueen koilliseen reunaan kuopan C läheisyyteen. Kuopan mitat olivat 1 x 1 metriä. Pinnassa oli hyvin tummanruskea multakerros, jonka alla havaittiin vaalea sekoittunut hiekka. Löydöt olivat kaikki moderneja ja niitä tuli ainoastaan pintakerroksesta. Hiekkakerros muuttui koostumukseltaan hyvin hienoksi vaaleaksi hiekaksi, jota oli kauttaaltaan kuopan pohjalla. Kuopan pohjoiseen kulmaan tehtiin pisto, jossa kallio tavattiin 97 cm syvyydessä. Kalliota vasten havaittiin kerros puhdasta rantahiekkaa.

Koekuoppa E

Kuoppa E tehtiin parkkipaikan edustalle kallion päälle. Kyseisellä kalliolla on mahdollisesti tehty aikaisempia arkeologisia tutkimuksia. Kuopan mitat olivat 1,1 x 1,3 metriä. Kuopan pinnassa oli tummanruskea metsämulta, jonka paksuus oli noin 30 cm. Kerros sisälsi paljon puiden ja kasvien juuria. Metsämullan alla havaittiin värjäytynyt punertava hiekka, joka sisälsi paljon pieniä kiviä. Kerroksen pinnassa oli suurikokoisia kiviä, joiden alla hiekka oli selkeästi tummemman ruskeaa kuin muualla kerroksessa. Hiekan alla tuli vastaan kallio syvimmillään 60 cm syvyydessä. Löytöjä tuli lähes ainoastaan pintakerroksesta ja ne olivat moderneja. Ainoa poikkeus oli mullan alla

olleesta hiekkakerroksesta löytynyt keraaminen kappale, joka tarkemmissa tutkimuksissa osoittautui vikapolttoiseksi tiileksi.

Koekuoppa F

Kuoppa F tehtiin samaiselle kalliolle noin viiden metrin päähän kuopasta E hieman ylemmäs kalliolle. Kuopan mitat olivat 1 x 1 metriä. Maa kuopan pinnassa muistutti kuopan E pintaa: noin 30 cm paksuinen tummanruskea metsämulta, joka sisälsi runsaasti puiden juuria. Pinnasta tuli hyvin paljon moderneja löytöjä: pullolasia, oksasakset, muovisia pensseleitä ja lamppuja. Kerroksessa oli myös suuria tiilenpalasia. Pintamulta muuttui hieman tummemmaksi multamaaksi. Tästä kerroksesta löytyi yksi keramiikan pala (KM 41780:2). Tumman mullan alla oli ohut kerros punertavaa hiekkaa, jonka alla havaittiin kallio noin 50 cm syvyydessä.

Tummasta mullasta talletettu keramiikka-astian kylkipala muistuttaa Uudenmaan keskiaikaisilta kylätonttikohteilta tavattua, mahdollisesti slaavilaistyyppistä keramiikkaa ja se saattaa ajoittua keskiajalle. (FM Elina Terävä, Suullinen tiedonanto marraskuu 2018.) Koska koekuopasta ei havaittu selvää kulttuurikerrosta, saattaa kyse olla kalliotasanteelle esimerkiksi kallion päältä tippuneesta yksittäisestä löydöstä.

Koekuoppa G

Kuoppa G tehtiin Möörönkujalla sijaitsevan parkkipaikan länsipuoliselle kalliolle, noin 20 metriä etelään kuopasta F. Koekuoppan G ja kuoppien E ja F väliin jäi useamman metrin korkuinen kalliopaljastuma, joka jakaa 20 m mpy korkeuskäyrällä sijaitsevan kalliotasanteen kahteen erilliseen osaan. Kuoppa G sijoitettiin alueelle, johon muinaisjäännösrekisteriin on merkitty kohteen Tuomi-Lehtonen-Muonamiestalot (mj-rek. 853010018) alakohde Kaerlan mylly.

Laajuudeltaan noin 7 x 10 metriä olevalla kalliotasanteella on runsaasti suuria maakiviä ja peruskallio nousee useissa kohdin lähelle maan pintaa. Tasanteen keskiosaan, paksumman maannoksen alueelle tehdyn koekuopan mitat olivat 0,5 x 0,5 metriä. Kuopan pinnassa oli noin 10 cm paksu kerros tumman ruskeaa metsämultaa, jossa oli runsaasti puun juuria. Pintamullassa oli runsaasti modernia löytöaineistoa, mm. pullolasia ja kattopellin kappaleita. Pintakerroksen väri muuttui alaspäin mentäessä vähitellen tumman harmaaksi ja lopulta mustaksi.

Heti pintamultakerroksen alta alkoi paljastua harvaa noin nyrkin kokoisesta kivestä koostuvaa kiveystä, jonka väleissä oli noen mustaksi värjäämää maannosta. Kiveyksen ensimmäinen kivikerros oli melko väljää ja löysästi kiinni alapuolisessa maannoksessa, ja se poistettiin koko kuopan alalta. Ensimmäisen, noin 10 cm paksun kerroksen alta

paljastui toinen, hyvin nokisessa ja väriltään täysin mustassa maannoksessa oleva kivikerta, jonka pintaan kaivaminen lopetettiin.

Kuva 3. Koekuoppa G. Esillä ensimmäisen kivikerran pintaa, vasemmassa alakulmassa laakakivi, jonka alta talletettiin pala rautakautista keramiikkaa. Kuva: Muuritutkimus Oy / Tarja Knuutinen.

Koekuopan eteläreunassa oli kooltaan noin 15 x 30 cm laakakivi, jonka alla oli ohut kerros samaa mustaa maata kuin muuallakin kivikossa, ja sen alla toinen suunnilleen saman kokoinen laakakivi. Kivien välisestä maakerroksesta talletettiin pieni pala rautakautista keramiikkaa (KM 41780:1). Alempi laakakivi jätettiin paikalleen.

Koekuopan perusteella kalliotasanteella on säilynyt vuonna 1982 havaittuun rautakautiseen polttokenttäkalmistoon liittyviä kerroksia ja se vaatii laajempaa arkeologista kaivaustutkimusta, mikäli paikalle suunniteltu rakentaminen toteutuu.

Koekuoppa H (kuopan D laajennus)

Kuoppa H tehtiin laajennuksena kuopalle D, ja yhdisti lopulta kuopat D ja C. Sen mitat olivat 0,9 x 1,2 metriä. Pinnassa oli sama tumma metsämulta kuin kuopissa C ja D ja kerrokset muutenkin vastasivat näiden koekuoppien kerroksia. Kuopan keskeltä paljastui suuri irtolohkare. Luontainen pohjahiekka havaittiin noin 40 cm syvyydessä. Löydöt olivat moderneja ja niitä saatiin ainoastaan pintamullasta.

Koekuoppa I (kuopan C laajennus)

Kuoppa I tehtiin aikaisemman kuopan C kulmaan. Tarkoituksena oli selvittää jatkuisiko kuopassa C havaittu värjäytymä uudessa kuopassa. Kuoppaa laajennettiin ja se lopulta yhdistyi kuoppaan C. Kuopan I lopulliset mitat olivat 1,2 x 1,3 metriä. Pinnassa oli hyvin tummanruskea metsämulta, joka vastasi muiden läheisyyteen tehtyjen koekuoppien pintaa. Tämän kerroksen paksuus oli noin 20 cm. Löydöt olivat kaikki moderneja ja niitä oli ainoastaan tässä pintakerroksessa. Sen alla havaittiin vaalean ruskea hyvin hienojakoinen multa. Tämä kerros oli hyvin ohut kuopan ylärinteessä (luoteisreunassa) ja vaihtui melkein välittömäksi punertavaksi hiekaksi. Punertava hiekka osoittautui samaksi värjäytymäksi, joka oli havaittu kuopan C länsikulmassa. Sama hiekkakerros jatkui lopulta koko kuopassa, ja vaikuttaa jatkuvan vielä kuopan reunojen ulkopuolella. Ylärinteessä kallio tavattiin välittömästi punertavan hiekan alta, jota oli vain ohut kerros. Punainen hiekka muuttui hieman kellertävämmäksi juuri ennen kallion pintaa. Syvyys kallion pintaan oli noin 35 cm. Alarinteessä (kaakkoisreunassa) punertavaa hiekkaa oli paksumpi kerros ja sen alta tuli keltainen, melko tiivis hiekka, joka vastasi muiden koekuoppien pohjahiekkaa.

Koekuoppa J

Kuoppa J tehtiin kallion koillispuoleiseen alarinteeseen. Tavoitteena oli nähdä, vastaisivatko maakerrokset ylempänä kalliolla tehtyjen koekuoppien kerroksia. Kuopan J mitat olivat x. Pinnalla oli sama tumma multakerros, jonka alla havaittiin pian vaalea hiekka, joka muistutti muiden koekuoppien pohjaa. Kuopan lopulliseksi syvyydeksi tuli x. Löydöt olivat moderneja ja tulivat kaikki pinnasta. Maakerrokset vastasivat muiden koekuoppien kerroksia, mutta olivat pohjahiekkaa lukuun ottamatta ohuempia.

Kuva 4. Koekuopasta L paljastunut moderni puurakenne. Kuva: Muuritutkimus Oy / Henna Hörkkö.

Koekuoppa K

Kuoppa K tehtiin vastaavasti kallion lounaispuolelle alarinteeseen. Kuopan mitat olivat 2,0 x 0,5 metriä. Kuopan pinnassa oli paljon rakennusjätettä ja metalliromua. Tämä purkukerros jatkui luontaiseen maahan asti. Hyvin pian pinnan alla havaittiin vaalean harmaa hieno pohjahiekka noin 50 cm syvyydessä.

Koekuoppa L

Kuoppa L tehtiin tasaiselle nurmikolle kadun varteen. Kuoppaa laajennettiin kerran ja sen lopullinen leveys oli 90 cm ja pituus 80 cm. Heti pintamaan alla noin 20 cm syvyydessä tuli kerros tiilimurskaa ja täyttömaata. Noin 40 cm syvyydessä tämä vaihtui yhtenäiseksi laastikerrokseksi. Laastikerroksen alla täyttömaa jatkui ja kuopan halkaisi moderni puurakenne. (Kuva 3.) Täyttömaan alla havaittiin kallio noin 80 cm syvyydessä. Löytöjä rakennusjätettä lukuun ottamatta oli vähän ja ne olivat moderneja: pullolasia ja metallin kappaleita.

Koekuoppa M

Kuoppa M tehtiin kallion laelle tutkimusalueen luoteispuolelle. Sen leveys oli 65 cm ja pituus 60 cm. Tavoitteena oli selvittää, tavattaisiinko kuopissa C ja I kalliota vasten havaittu punertava hiekka myös kallion laella. Kuopan pinnassa oli noin 15 cm paksuinen kerros tummaa multaa, jonka alla oli hieman vaaleampi multakerros. Kallio tavattiin syvimmillään noin 20 cm syvyydessä. Löytöjä oli vain muutama: modernia metallia ja pullolasia. Löydöt olivat aivan kuopan pinnassa. Punertavaa hiekkaa ei tässä koekuopassa havaittu.

Koekuoppa N

Kuoppa N tehtiin kallion kaakkoisreunalle sen alarinteeseen. Pinnan multakerroksen paksuus oli noin 30 cm. Sen alla havaittiin laastinsekainen purkumaa, joka jatkui luontaiseen pohjaan asti. Pintakerroksesta löytyi runsaasti tasolasia ja modernia rakennusjätettä. Purkumaan alla havaittiin ohut kerros vaaleaa hiekkaa, jonka alta paljastui kallio noin 90 cm syvyydessä.

Koekuoppa O
Kuoppa O tehtiin tutkimusalueen tasaiselle reunalle, kadun varteen kuopan L läheisyyteen. Kuopan leveys oli 50 cm ja pituus 60 cm. Tiilimurskan sekainen kerros alkoi noin 4 cm syvyydessä. Kerros sisälsi runsaasti modernia rakennusjätettä ja löysää täyttömaata. Kuoppa vastasi täysin kuopassa L tehtyjä havaintoja.

Koeojat

Tutkimusalueen pohjoisosaan kaivettujen koekuoppien perusteella alueelta ei havaittu merkkejä 1900-lukua vanhemmista kerroksista tai rakenteista. Alueen laajuuden ja etenkin kallion alapuolisella alueella sijainneiden koekuoppien pohjaan kaivamista hankaloittaneiden purkumassakerrosten vuoksi paikalle päätettiin kuitenkin avata vielä koneellisesti laajempia koeojia, joiden avulla koekuopituksen havainnot pystyttäisiin vahvistamaan. Alueelle kaivettiin kolme koneellisesti kolme koeojaa 12.11.2018.

Koeoja P
Koeojista pohjoisin sijoitettiin aivan tontin pohjoisimpaan reunaan siten, että sen E-W -suuntainen pohjoisosa kulki parin metrin päässä tontin rajalla olevasta aidasta. Ojan tässä osassa oli melko ohuen pintamultakerroksen alla samankaltaiset (kivi?)tuhka- ja nokimaakerrokset kuin ojan länsipuolisella kallioterassilla sijaitsevassa koekuopassa A. Tuhka- ja nokimaakerros oli paksuimmillaan noin 30 cm (kuva 5). Tuhka- ja nokimaakerroksen alla oli noin 50 cm paksuudelta karkeaa hiekkaa, joka vaikutti paikalle tuodulta täyttömaalta. Hiekan alla oli puhdas vaalea pohjasavi.

Kuva 5. Koeoja P, pintamullan alaisia tuhka- ja nokimaakerroksia. Kuva: Muuritutkimus Oy / Tarja Knuutinen.

Ojan keskiosassa havaittiin karkean hiekan pinnasta tiivis likamaakerros, jonka laajuuden selvittämiseksi ojaa päätettiin laajentaa pohjoisosan kanssa risteävällä N-S-suuntaisella kaivannolla. Myös laajennusosan pohjoispäässä pintamullan alla oli tuhka- ja nokimaakerros ja sen alainen karkea hiekka. Hiekan pinnasta havaittu likamaaläikkä osoittautui moderniksi. Noin viiden metrin päässä laajennusosan pohjoisreunasta karkean hiekan pinnalta tuli esiin paksuhko metallivaijeri, ja sen eteläpuolelta E-W-suuntaisista yhteen naulatuista puulankuista koostuva taso. Pari metriä näistä etelään karkeassa hiekkamaassa oli jyrkkä leikkaus, jonka eteläpuolella sijaitseva kuoppa oli täyttynyt karkealla rakennusjätteellä. Kyseessä lienee puretun Kaerlan sähkömylly Oy:n rakennuksen perustuskaivanto, joka on purkuvaiheessa täytetty rakennuksesta peräisin olevalla purkujätteellä. Kaivanto ulottui ainakin 1,5 metrin syvyyteen. Ojan kaivamista ei jatkettu pidemmälle.

Koeoja Q

E-W -suuntainen koeoja Q avattiin koeojan P lounaispuolelle, ylemmälle osin jo metsittyneelle terassille. Ojan länsipäässä maa oli käytännössä pinnasta saakka karkeaa hiekkaa. Noin 50 cm paksun hiekkakerroksen alta paljastui vaalea pohjasavi, jonka pinnassa tuli ojan keskivaiheilta esiin halkaisijaltaan noin 0,5 metrin kokoinen pyöreä nokimaaläikkä. (Kuva 6.) Ilmiötä lastalla kaivettaessa se osoittautui muutaman sentin paksuiseksi noensekaisen likamaan kerrokseksi, jonka etelä- ja itäreunalla oli yksittäisiä nyrkin kokoisia kiviä. Likamaassa ei ollut lainkaan löytöjä.

Noin kaksi metriä likamaaläikästä etelään hiekan seassa alkoi olla runsaasti laastia ja hieman etelämpänä esiin tuli Kaerlan myllyn rakennuksen purkujätteellä täytetyn perustuskaivannon länsireuna.

Kuva 6. Koeoja Q, pohjasaven pinnassa ollut nokimaaläikkä. Kuva: Muuritutkimus Oy / Tarja Knuutinen.

Koeoja R
Kolmas koeoja avattiin Q eteläpuolelle, noin kolmen metrin päähän sen eteläreunasta. Ojasta tuli heti esiin samankaltainen rakennusjätekerros kuin ojan Q itäpäästä. Kerrosta poistettiin osittain noin neljän metrin matkalta ja sen todettiin paksunevan itään päin, minkä jälkeen kaivaminen päätettiin lopettaa.

Yhteenveto koetutkimuksen tuloksista

Koekuopituksen ja myöhemmin kaivettujen koeojien perusteella tutkimusalueen pohjoisosassa ei ole merkkejä 1900-lukua vanhemmasta toiminnasta. Möörönkujan pohjoispäässä on sijainnut 1910-1980-luvuilla Kaerlan Sähkömylly Oy:n tehdasrakennuksia, joihin liittyviä jäte- purku- ja täyttökerroksia havaittiin useasta tutkimusalueen pohjoispäässä sijaitsevan kalliorinteen alaosaan tehdystä koekuopasta (kuopat A, K-L, N). Rakennuksen perustuskaivannon pohjoisreuna saatiin kiinni koeojasta P ja länsireuna koeojasta Q. Myös korkeammalla kalliorinteen tasanteille tehdyistä koekuopista (kuopat B-D, H-J, M) tuli runsaasti modernia löytöaineistoa, joka liittynee myllyn toimintaan. Koeojasta Q esiin tullutta pienialaista pyöreää noki-/likamaaläikkää ei pystytty esinelöytöjen puuttuessa ajoittamaan. Kaivaushavaintojen perusteella tutkimusalueen pohjoisosassa ei ole säilynyt jäänteitä 1900-lukua vanhemmasta ihmistoiminnasta, ja mikäli alueella on ollut muinaisjäännöksiä, on myöhempi toiminta tuhonnut ne kokonaan.

Tutkimusalueen eteläosassa sijaitseville kalliotasanteelle tehdystä koekuopasta F löytyi modernin löytöaineiston lisäksi kappale mahdollisesti keskiajalle ajoittuvaa keramiikkaa, mutta ei merkkejä kulttuurikerroksista tai rakenteista. Niiden eteläpuolelle, korkean kalliopaljastuman erottamalle kalliotasanteelle tehdystä koekuopasta G sen sijaan paljastui nokimaata ja kiveystä, josta löytönä talletettiin yksi pala rautakautista kuoppakoristeltua keramiikkaa.

Laajuudeltaan noin 7 x 10 metriä oleva kalliotasanne, jolle koekuoppa G sijoitettiin, on jäänyt vuonna 1982 kohteella Kaerlan Mylly suoritettujen kaivausten yhteydessä varsinaisten kaivausalueiden ulkopuolelle. Paikalla on oletettavasti säilynyt koko kalliotasanteen alalla vuonna 1982 tutkittuun polttokenttäkalmistoon liittyviä kerroksia ja alueella on suoritettava arkeologisia kaivaustutkimuksia, mikäli suunniteltu rakentamishanke toteutuu.

Lähteet

Ahtela, E. 1982. Turku Kaerlan Mylly. Rautakautisen kalmistoalueen kaivaus v. 1982. Tutkimuskertomus, Museoviraston arkisto.

Lehtosalo, V. 1961. Kertomus Maarian pitäjän alueella kesällä 1961 suoritetusta kiinteiden muinaisjäännösten inventoinnista. Tutkimuskertomus, Museoviraston arkisto.

Tallgren, A.M. 1910. Kertomus tutkimuksestani Maarian pitäjän Kaerlan kylän Tuomelan torpan maalla, nuoremman rautakauden aikaisella löytöpaikalla. Tutkimuskertomus, Museoviraston arkisto.

Tallgren, A.M. 1913. Kertomus allekirjoittaneen tutkimuksista rautakautisella kalmistolla Maarian Kaerlan kylän Mullin talon maalla kesäkuussa 1913. Tutkimuskertomus, Museoviraston arkisto.

FM Elina Terävä, suullinen tiedonanto marraskuussa 2018.

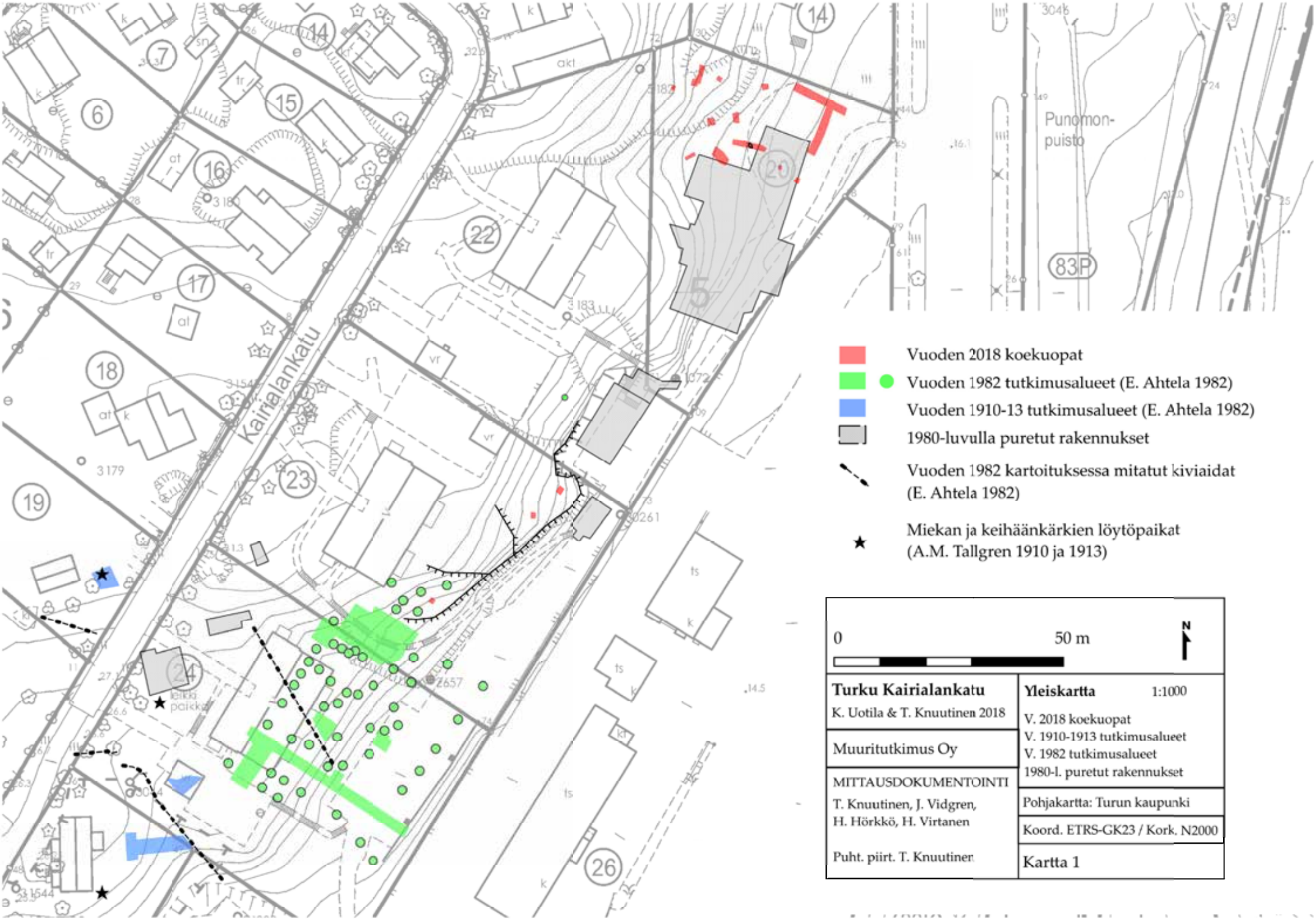
Kairialankatu
Punomon-
puisto
Vuoden 2018 koekuopat
Vuoden 1982 tutkimusalueet (E. Ahtela 1982)
Vuoden 1910-13 tutkimusalueet (E. Ahtela 1982)
1980-luvulla puretut rakennukset
Vuoden 1982 kartoituksessa mitatut kiviaidat
(E. Ahtela 1982)
Miekan ja keihäänkärkien löytöpaikat
(A.M. Tallgren 1910 ja 1913)
0
50 m
N
Turku Kairialankatu
K. Uotila & T. Knuutinen 2018
Muuritutkimus Oy
MITTAUSDOKUMENTOINTI
T. Knuutinen, J. Vidgren,
H. Hörkkö, H. Virtanen
Puht. piirt. T. Knuutinen
Yleiskartta 1:1000
V. 2018 koekuopat
V. 1910-1913 tutkimusalueet
V. 1982 tutkimusalueet
1980-l. puretut rakennukset
Pohjakartta: Turun kaupunki
Koord. ETRS-GK23 / Kork. N2000
Kartta 1

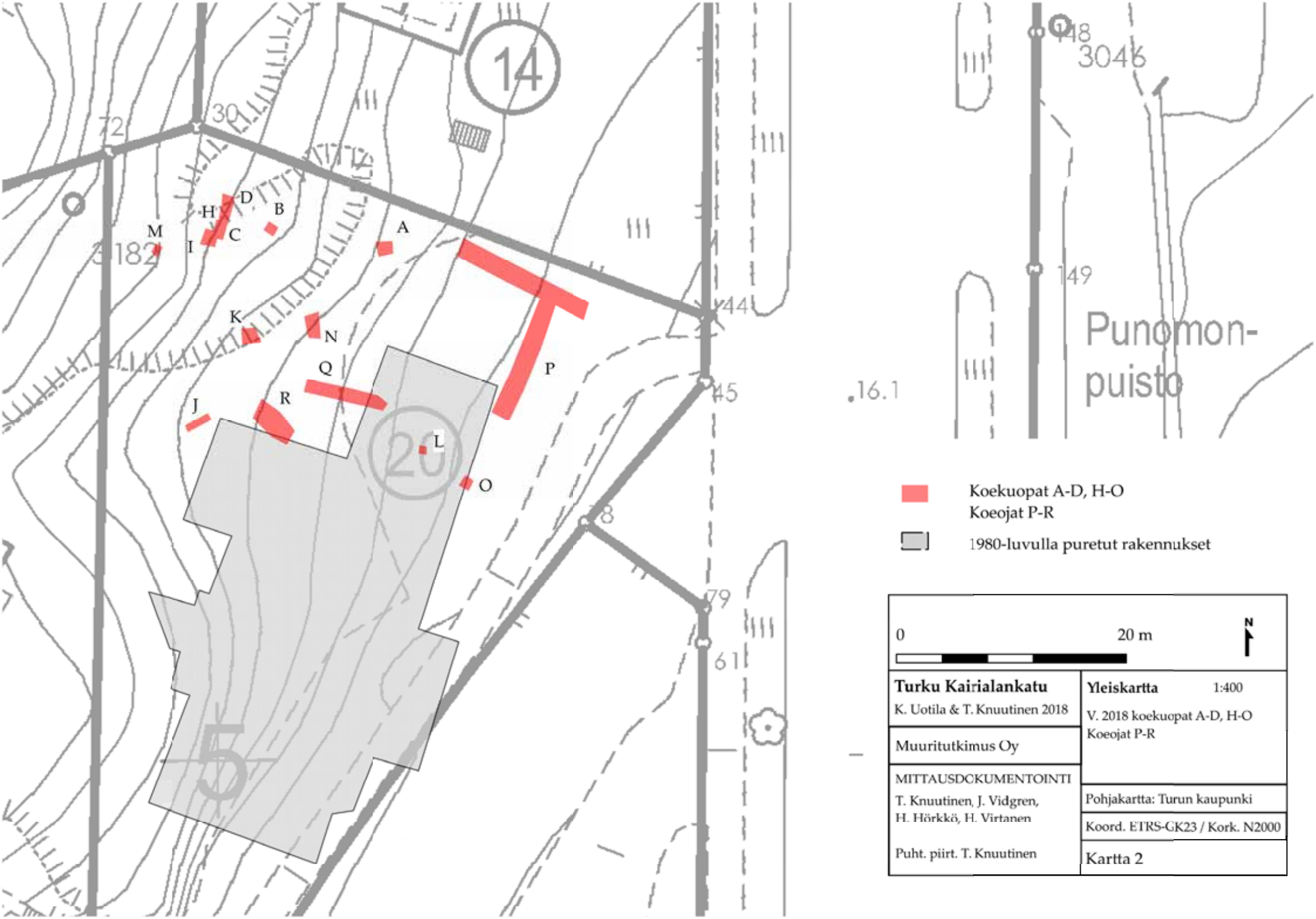
14
72
30
3182
M
I
H
D
C
B
A
K
N
Q
R
J
L
O
P
20
5
44
45
78
79
61
148
3046
149
Punomon-
puisto
16.1
Koekuopat A-D, H-O
Koeojat P-R
1980-luvulla puretut rakennukset
0
20 m
N
Turku Kairialankatu
K. Uotila & T. Knuutinen 2018
Muuritutkimus Oy
MITTAUSDOKUMENTOINTI
T. Knuutinen, J. Vidgren,
H. Hörkkö, H. Virtanen
Puht. piirt. T. Knuutinen
Yleiskartta
1:400
V. 2018 koekuopat A-D, H-O
Koeojat P-R
Pohjakartta: Turun kaupunki
Koord. ETRS-GK23 / Kork. N2000
Kartta 2

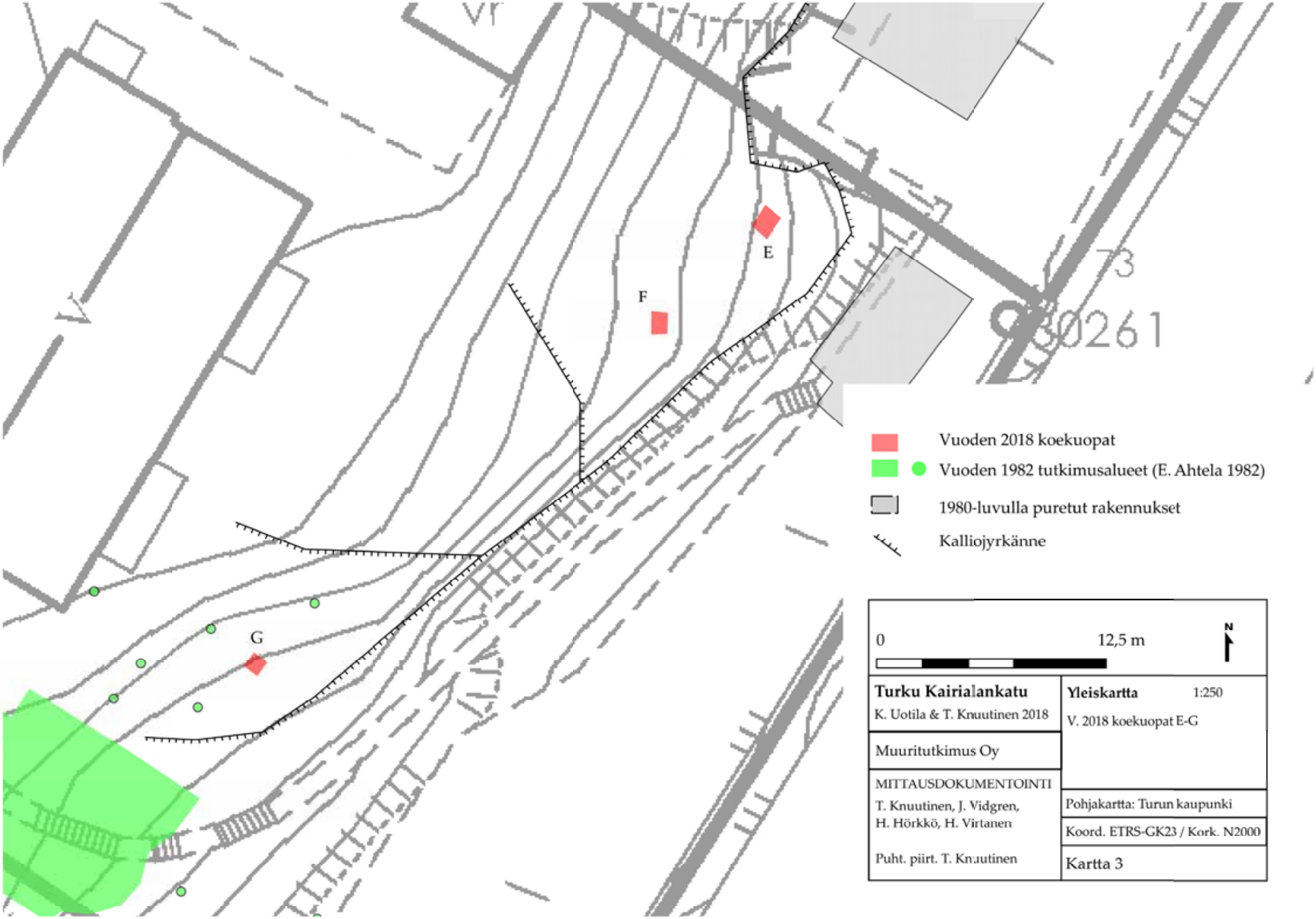
E
F
G
73
30261
Vuoden 2018 koekuopat
Vuoden 1982 tutkimusalueet (E. Ahtela 1982)
1980-luvulla puretut rakennukset
Kalliojyrkänne
0
12,5 m
N
Turku Kairialankatu
K. Uotila & T. Knuutinen 2018
Yleiskartta
1:250
V. 2018 koekuopat E-G
Muuritutkimus Oy
MITTAUSDOKUMENTOINTI
T. Knuutinen, J. Vidgren,
H. Hörkkö, H. Virtanen
Puht. piirt. T. Knuutinen
Pohjakartta: Turun kaupunki
Koord. ETRS-GK23 / Kork. N2000
Kartta 3

Turku. Kairialankatu. 2018
MuTuDg118029

Alanı	Pvm	Aihe	Suunta	Kuvaaja
1	16.10.2018	Yleiskuva kohteen Tuomi-Lehtonen-Muonamiestalot alakohteesta Kaerlan Mylly. Vuoden 1982 kaivausalue A on sijainnut kuvan keskellä.	SE	Tarja Knuutinen
2	16.10.2018	Yleiskuva kohteen Tuomi-Lehtonen-Muonamiestalot alakohteesta Kaerlan Mylly. Vuoden 1982 kaivausalue A on sijainnut kuvan keskellä, koekuopituksen perusteella kalmistoalueeksi määritelty kaivamaton osa sijaitsee kuvan oikeassa laidassa olevalla kalliotasanteella.	S	Tarja Knuutinen
3	16.10.2018	Yleiskuva kohteelta Tuomi-Lehtonen-Muonamiestalot / Kaerlan mylly. Kaerlan myllyn alakohde sijaitsee kalliokumpareen vasemmalla reunalla. Kuvan keskellä olevalta parkkipaikka-alueelta on purettu 1980-luvulla toimistorakennus.	SE	Tarja Knuutinen
4	16.10.2018	Yleiskuva kohteelta Tuomi-Lehtonen-Muonamiestalot / Kaerlan mylly. Paikalta viimeistään 1980-luvulla purettuihin rakennuksiin liittyviä rakenteita.	SE	Tarja Knuutinen
5	16.10.2018	Yleiskuva kohteelta Tuomi-Lehtonen-Muonamiestalot / Kaerlan Mylly. Pusikoituneella alueella on sijainnut 1980-luvulle saakka Kaerlan Sähkömylly Oy:n rakennuskantaa. Kuvan oikeassa laidassa erottuu nykyinen Möörönkuja ja sen takana Kärsämäentien varressa sijaitsevan huoltamon pihaa.	SW	Tarja Knuutinen
6	22.10.2018	Yleiskuva tutkimusalueen pohjoisosan kalliolta Möörönkujalle	NW	Henna Hörkkö
7	16.10.2018	Koekuopan A paikka ennen avaamista.	S	Tarja Knuutinen
8	16.10.2018	Koekuoppan A länsiprofiili. Profiilissa erottuu useita hiekan ja (kivi?)tuhkan sekaisia täyttökerroksia.	E	Tarja Knuutinen
9	19.10.2018	Kuoppa C, punainen hiekka kaivettu esiin, kuop	SW	Henna Hörkkö
10	19.10.2018	Kuoppa C, profiili	SE	Henna Hörkkö
11	17.10.2018	Kuoppa D alkuvaiheessa, multakerros poistettu	E	Lauri Järvenpää
12	18.10.2018	Kuoppa D, pisto jossa kallion tuli vastaan 97 cm	SW	Lauri Järvenpää
13	17.10.2018	Kuoppa E, ensimmäinen kuopassa olleista suuris	SE	Henna Hörkkö
14	17.10.2018	Kuoppa E, suuret kivet näkyvissä	NE	Henna Hörkkö
15	17.10.2018	Kuoppa E, lounaisprofiili	NE	Henna Hörkkö
16	17.10.2018	Yleiskuva, kuoppa F kallion reunalla sijaitsevien	W	Henna Hörkkö

17	17.10.2018	Kuoppa F, tummempi multakerros	SW	Henna Hörkkö
18	17.10.2018	Kuoppa F, kallio luoteisreunassa esillä	E	Henna Hörkkö
19	17.10.2018	Kuoppa F, profiili	NE	Henna Hörkkö
20	17.10.2018	Yleiskuva, kuoppa G	E	Tarja Knuutinen
21	17.10.2018	Kuoppa G pintamaan poiston jälkeen. Esillä ensimmästä kivikertaa.	E	Tarja Knuutinen
22	17.10.2018	Kuoppa G ensimmäisen kivikerran poiston jälkeen. Kaakkoiskulmassa sijainneiden kahden laakakakiven välistä (vrt. kuva 21) talletettiin pala rautakautista keramiikkaa.	E	Tarja Knuutinen
23	17.10.2018	Kuoppa G, länsiprofiili. Profiilissa erottuu maannoksen muuttuminen nokisemmaksi ja tummemmaksi pintamaan alla.	E	Tarja Knuutinen
24	18.10.2018	Kuoppa H, Lauri Järvenpää kaivaa	N	Henna Hörkkö
25	18.10.2018	Kuoppa H, pintakerros poistettu	NW	Henna Hörkkö
26	18.10.2018	Kuoppa H, vaalea hiekka pinnan alla esillä	NE	Lauri Järvenpää
27	19.10.2018	Yleiskuva kalliolta kadulle, kuoppa I näkyvissä	N	Henna Hörkkö
28	18.10.2018	Kuoppa I, punertava hiekka paljastuu ylärinteess	NE	Henna Hörkkö
29	18.10.2018	Kuoppa I, punainen hiekka esillä, läntisessä kuln	SE	Henna Hörkkö
30	19.10.2018	Kuoppa I, kuopissa C ja I nyt yhtenäiset kerrokse	NE	Henna Hörkkö
31	19.10.2018	Kuoppa I, kallio kokonaan esillä, kellertävä hiekk	NE	Henna Hörkkö
32	19.10.2018	Kuoppa I, profiili	SW	Henna Hörkkö
33	19.10.2018	Kuoppa J alkuvaiheessa	S	Henna Hörkkö
34	19.10.2018	Kuoppa J, pinnassa vähän laastinsekaista maata	E	Henna Hörkkö
35	19.10.2018	Kuoppa J, profiili	SE	Henna Hörkkö
36	19.10.2018	Kuoppa K, metalliromua pinnassa	E	Lauri Järvenpää
37	19.10.2018	Kuoppa K, pohjamaa alkaa tulla esiin	E	Henna Hörkkö
38	19.10.2018	Kuoppa K, profiili	SE	Henna Hörkkö
39	22.10.2018	Kuoppa L, laastikerros	SW	Henna Hörkkö
40	22.10.2018	Kuoppa L, puurakenteen alla pohja	SW	Henna Hörkkö
41	22.10.2018	Kuoppa L pohjassa, rakennusjätteen alla luontair	SE	Henna Hörkkö
42	22.10.2018	Kuoppa L, profiili	SE	Henna Hörkkö
43	22.10.2018	Yleiskuva, kuoppa M keskellä	W	Henna Hörkkö
44	22.10.2018	Kuoppa M, kallio näkyvissä	E	Henna Hörkkö
45	22.10.2018	Kuoppa N, purkujätettä	E	Lauri Järvenpää
46	22.10.2018	Kuoppa N, pohjalla kallio ja ohut kerros vaaleaa	SW	Lauri Järvenpää
47	22.10.2018	Kuoppa O, rakennusjätettä pintakerroksen alla	SE	Henna Hörkkö
48	22.10.2018	Kuoppa O, profiili	S	Henna Hörkkö
49	17.10.2018	Kuopan D moderneja löytöjä		Lauri Järvenpää
50	22.10.2018	Kuopan N löytöjä, paljon modernia tasolasia		Henna Hörkkö
51	12.11.2018	Koeoja P, pohjoisosan länsipää	E	Tarja Knuutinen
52	12.11.2018	Koeoja P, pohjoisosan itäpää	W	Tarja Knuutinen
53	12.11.2018	Koeoja P, (kivi?)tuhka- ja nokimaakerrosta	W	Tarja Knuutinen
54	12.11.2018	Koeoja P, N-S-suuntainen laajennus. Etualalla Kaerlan myllyn perustuskaivannon pohjoisreuna.	S	Tarja Knuutinen

55	12.11.2018	Koeojan P laajennuksesta esiin tullut metallivaijeri ja puulankkutaso.	S	Tarja Knuutinen
56	12.11.2018	Koeojan Q keskiosasta esiin tullut noki-/likamaaläikkä	E	Tarja Knuutinen
57	12.11.2018	Koeojan Q keskiosasta esiin tullut noki-/likamaaläikkä pois kaivettuna	W	Tarja Knuutinen
58	12.11.2018	Koeoja Q, Kaerlan myllyn perustuskaivannon länsireuna	W	Tarja Knuutinen
59	12.11.2018	Koeoja R, rakennusjätettä	W	Tarja Knuutinen

2018

KM 41780 **TURKU Tuomi - Lehtonen - Muonamiestalot / Kaerlan Mylly** **KM 41780**

1 <u>Saviastian pala</u> **1 kpl** **1,4 g**

Saviastian kylkipala. Massa melko hieno, sekoitteessa ollut mahdollisesti orgaanisia aineksia. Toisella pinnalla pieni soikea koristepainanne

1,4 x 1,6 cm
Koekuoppa G

2 <u>Saviastian pala</u> **1 kpl** **36,2 g**

Saviastian kylkipala, mahdollisesti läheltä astian pohjaa. Massa karkeaa, sekoitteena kiillettä. Pala on ulko- ja sisäpinnoiltaan poltettu punertavaksi, mutta poikkileikkauksessa erottuu pintojen väliin jäävä harmaa raita. Ulkopinta koristelematon mutta pinnassa erottuu jyvä- tai oksapainanne.

5,1 x 4,9 cm
Koekuoppa F